



## GEBRUIKSFUNCTIE: GROEN

### Beschrijving

In de groene gebieden in Eindhoven ligt de nadruk op bomen, struiken en gras. Het is echter zeker niet zo dat er in de groene gebieden niets meer gedaan kan worden om meer biodiversiteit te krijgen. Veel gebieden zijn intensief beheerd en eentonig, kijk maar eens naar de enorme gazons die verspreid door de stad te vinden zijn. In de natuur geldt de regel 'hoe meer variatie, hoe groter de soortenrijkdom'. Meestal kan het beheer een stuk minder intensief zonder dat het meteen een rommeltje wordt. Door een afwisseling van hoog en kort gras, water, struiken en bomen kunnen veel meer dieren en planten een geschikt plekje vinden in de Eindhovense groengebieden.

### Hoe werkt het?

Bij de categorie "Groen" hoort een aantal factsheets. Deze factsheets hebben betrekking op de verschillende activiteiten die bedrijven ondernemen binnen de gemeente. Op elke factsheet zijn de maatregelen die voorgesteld worden onderverdeeld in 3 categorieën:

- **Planvorming**, alles wat u vooraf kunt doen en waar u rekening mee kan houden.
- **Uitvoering**, praktische tips en aandachtspunten voor als u aan de slag gaat.
- **Beheer**, hierin wordt beschreven waar u op moet letten bij beheer.



# GROEN

Binnen de bestemming groen zijn groenelementen ondergebracht die een functie vervullen in de openbare ruimte. Deze groenelementen spelen een belangrijke rol bij de bevordering van de biodiversiteit en klimaatadaptatie.

De burgers zijn direct betrokken bij dit groen en hebben als gebruikers hier belang bij. Belangrijke aspecten van groen in relatie tot biodiversiteit zijn:

- groenelementen, zoals parken en plantsoenen, vormen de longen van de stad en vangen fijn stof af;
- door de situering van groenelementen in ruimtelijke samenhang met particuliere tuinen is sprake van een onderlinge verbondenheid (groen netwerk);
- groen draagt positief bij aan de kwaliteit van het woon- en werkklimaat. Bewoners waar-deren de aanwezigheid van groen en voelen zich betrokken bij de kwaliteit van het openbaar groen in hun stad en wijk.
- grote delen van parken en plantsoenen worden weinig betreden, wat een goede uitgangssituatie voor de natuur(ontwikkeling) is.

Op de factsheets onder dit tabblad worden maatregelen voorgesteld om de biodiversiteit onder de bestemming groen te verhogen. Indien deze maatregelen ook een bijdrage leveren aan klimaatadaptatie is dit met → aangegeven.

De categorieën die binnen de bestemming groen worden onderscheiden zijn:

- 1.1 Bomen
- 1.2 Parken
- 1.3 Plantsoenen

## 1.1 Groen - Boom (monumentaal of beeldbepalend)

Een solitaire oude boom in stedelijk gebied kan voor veel soorten een waardevol deel van het leefgebied vormen. Vleermuizen gebruiken oude bomen als oriëntatiepunt tijdens de jacht of als verblijfplaats en voor insecten en vogels zijn dergelijke bomen waardevol als voedselbron of voor nestgelegenheid. Grote bomen dragen tevens bij aan verkoeling, leveren zuurstof en vangen fijn stof af. Hoe ouder een boom, hoe groter het aantal soorten dat gebruik maakt van de boom.

Vanuit het oogpunt van biodiversiteit zijn vooral de inheemse boomsoorten van belang. Zo kunnen er in en bij de zomereik wel 300 soorten insecten aangetroffen worden, terwijl er bij de Amerikaanse eik niet meer dan 30 soorten insecten te vinden zijn. Bij de plataan en de paardekastanje, toch vaak monumentale bomen, worden zelfs niet meer dan 5 insectensoorten gevonden.

### Planvorming

Creëer plekken waar één solitaire boom of boomgroep voldoende boven- en ondergrondse groeiplaats heeft om oud te kunnen worden. Oude bomen zijn ecologisch zeer waardevol. Afhankelijk van de bodemgesteldheid en het grondwaterprofiel vraagt een boom een bepaalde hoeveelheid doorwortelbare ruimte (zie ontwerpschema op de volgende pagina).

- Maak vooraf een keuze over de gewenste levensduur van de aan te planten bomen en teken de uiteindelijke kroonprojectie op ware grootte in. Pas de standplaats (boven- en ondergronds) hierop aan. Plant bomen bij voorkeur in beplantingsvakken.
- Kies voor boomsoorten waarvan de groeivoorwaarden goed afgestemd zijn op de lokale bodemeigenschappen en waterhuishouding. Op die manier is de beplanting minder gevoelig voor vernatting of verdroging als gevolg van klimaatverandering. Voorkom dat er aanvullende voorzieningen zoals water of drainage nodig zijn.

### Uitvoering

- Voer de werkzaamheden uit buiten het broedseizoen van vogels (15 maart t/m 15 juli).
- Werk zo veel mogelijk volgens een gedragscode, waarin het omgaan met (beschermde) planten en dieren is vastgelegd.
- Zorg voor een goede start door de bodem van tevoren in balans te brengen. De bodem is in balans als er een goede verhouding is tussen de mineralen en de sporenelementen in de bodem. Een Bodem Balans Analyse (BBA) is hiervoor een geschikte methode.
- Beperk het gebruik van kunstmest. Als bemesting toch noodzakelijk is gebruik dan biologische mest.

- Gebruik grondbewerkingsmachines die de bodem niet verdichten of verslempen om structuurbederf te voorkomen. Bij verslempen verspoelt het bovenste laagje van de bodem bij bijvoorbeeld (zware) regenval, waardoor het oppervlak dichtslibt en een harde, ondoorlaatbare korst vormt bij het opdrogen.
- Plant niet 'in de zode' maar maak de bodem los en enigszins ruw, zodat slapende zaden kunnen ontkiemen en het bodemleven verbetert.
- Voeg bij plantgatverbetering een biologisch substraat toe om het bodemleven te bevorderen.
- Wees zorgvuldig bij het maken van plantgaten voor bomen. Spit voldoende ruim door en vul aan met goed doorwortelbare grond. Leg eventueel een beluchtingsdrain aan in het plantgat.
- Plant zo veel mogelijk met kluit in plaats van met blote wortels om het aanslaan van de bomen en struiken te bevorderen. In de kluit zitten namelijk o.a. schimmeldraden (mycorrhiza) die in symbiose leven met de wortels en de opname van nutriënten door de planten bevorderen.
- Houd toezicht op de werkzaamheden en controleer de kwaliteit van de bodem na oplevering.
- Gebruik plantmateriaal van gecertificeerde kwekers die zich houden aan de gedragscode voor het gebruik van bestrijdingsmiddelen.

### Beheer

- Vermijd of verbied het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen.
- Laat grasbaarden rondom bomen staan.
- Maak een beheerplan waarin technisch onderhoud per jaar en per beplantingsvak wordt beschreven.
- Geef met name bomen de eerste jaren na aanplanten voldoende water. In warme seizoenen kan dit zelfs wekelijks nodig zijn. Begin preventief, dus op tijd: als je ziet dat de boom droog staat ben je eigenlijk al te laat.

## Randvoorwaarden maatvoeringen plantlocaties bomen Ontwerpschema Kwaliteitseisen

Omloop boom 1e grootte 'eindbeeld'	Kroon diameter eindbeeld (minimaal)	Stamdiameter (indicatief)	Bewortelbare ruimte (hangwater)	Bewortelbare ruimte (grondwater)	Breedte plantlocatie
<b>Optie 1:</b>	10 – 15 m	50 – 70 cm			
Duurzaam > 60 jr			60 - 80 m <sup>3</sup>	30 - 40 m <sup>3</sup>	3/4,5 m
	* 6 – 9 m	* 1,75 x 1,75 m			
<b>Optie 2:</b>	7 – 10 m	30 – 50 cm			
Verkort ca 40 jr			30 - 40 m <sup>3</sup>	15 - 20 m <sup>3</sup>	2,5/3,5 m
Of boom 2e grootte	* 4 – 6 m	* 1,25 x 1,25 m			
<b>Optie 3:</b>	5 – 7 m	15 – 25 cm			
Kort ca 20 jr			15 - 20 m <sup>3</sup>	7 - 10 m <sup>3</sup>	1,5/2,5 m
Of boom 3e grootte	* 3 – 4 m	* 0,75 x 0,75 m			
<b>Optie 4:</b>	3 – 5 m	20 – 40 cm			
Vormboom			7 - 10 m <sup>3</sup>	4 – 5 m <sup>3</sup>	1,5/2 m
duurzaam	* 1 – 1,5 m	* 0,75 x 0,75 m			
* plantafstand t.o.v. obstakels		* min. Afmeting	Onder verhardingen:		Bewortelbare diepte >
= min. 0,6 x kroon diameter eind- beeld		Open	Specifieke randvoorwaarden t.b.v. inrichting plantlocatie noodzakelijk		125/75 cm - mv
(x2 = plantafstand in de rij)		plantspiegel			

### Arboretum Oudenbosch in de gemeente Halderberge

Het arboretum bestaat uit een botanische tuin met bijzondere monumentale bomen en planten omgeven door cultuurhistorische gebouwen in het centrum van Oudenbosch. Het legt zich toe op het verzamelen van bomen en struiken van het geslacht Aesculus en Viburnum uit de gematigde streken van Azië, in aanvulling op de Viburnum-verzameling in de botanische tuin Belmonte in Wageningen. Er wordt gewerkt vanuit een wetenschappelijk, educatief, recreatief en economisch perspectief. Ook wordt geprobeerd de gehele verzameling van de Calycanthaceae bijeen te brengen. Voor dit doel krijgt het arboretum in Oudenbosch steun van de Hortus Botanicus in Leiden.

De organisatie bestaat uit vrijwilligers ingedeeld in werkgroepen. Het arboretum staat geregistreerd als museum en bestaat inmiddels langer dan 25 jaar. Belangrijke elementen in de botanisch tuin zijn:

- De in het beekdal gelegen waterloop, De Bansloot, met een belangrijke functie voor de waterbeheersing in dit gebied, met name voor de waterafvoer van het overtollige oppervlaktewater

van het plangebied alsook van de terreinen van Saint Louis;

- De vijver van 105 m bij 21 m met een bomen-eilandje;
- Een houtsingel langs De Bansloot van ca. 80 m lang;
- Een oude kastanjelaan gesitueerd tussen de Parklaan en het gebouwencomplex van Saint Louis;
- Een greppelsysteem, ter weerszijden van bovengenoemde kastanjelaan met een functie van waterbeheersing;
- Een Lourdesgrot gesitueerd aan de noordzijde van de kastanjelaan;
- Een plantenserre met gemetselde onderbouw;
- Een stenen bruggetje over De Bansloot.

www.arboretumoudenbosch.nl  
Stichting Arboretum Oudenbosch, 't Postkantoor 1  
(voorheen: Markt 46) 4731 PM Oudenbosch;  
Postbus 127, 4730 AC Oudenbosch.  
Tel. (0165) 31 71 71, e-mail  
info@arboretumoudenbosch.nl

## 1.2 Groen - Park

Parken zijn groene oases in het stedelijk gebied met een hoge potentie voor biodiversiteit. Het zijn voor stadse begrippen grote, robuuste, groene elementen. Binnen een park kunnen verschillende milieus voorkomen die voor tal van soorten functioneren als leefgebied. Met een ecologisch beheer kunnen parken uitgroeien tot waardevolle natuurgebiedjes. Ook zijn parken belangrijk voor klimaatadaptatie. De begroeiing levert verkoeling, de onbebouwde grond zorgt voor infiltratie van regenwater en bij overvloedige neerslag kan een park eventueel als tijdelijke waterberging worden gebruikt.

### Planvorming

- Maak voordat een park wordt aangelegd een veldinventarisatie waarbij de bestaande waarden in beeld worden gebracht, bijvoorbeeld bestaande boomstructuren, natuurwaarden, cultuurhistorie en potenties in het gebied, zoals oude houtwallen, kwelwater, etc.
- Maak bij de aanleg van een nieuw park gebruik van bestaande elementen en structuren en sluit aan op het landschap buiten de stad. Werk bij het ontwerp van groot naar klein.
- Ontwerp zo robuust mogelijk zodat er ruimte is voor gradiënten. Goed ontwikkelde overgangen van grasland naar bos met een kruiden-, struiken boomlaag zijn zeer waardevol voor tal van soorten. Minimale afmeting voor een bosrand is 15 meter. Leg een bosrand bij voorkeur aan de zuidzijde van een bosje aan, zodat er voldoende zonlicht is. Probeer harde overgangen tussen bijvoorbeeld gras en bos zoveel mogelijk te vermijden.
- Betrek bij het ontwerp de omwonenden zodat draagvlak ontstaat voor de gekozen inrichting.
- Houd bij het ontwerp rekening met de zonering van gebruikers, creëer rustige hoekjes waar de natuur zich ongestoord kan ontwikkelen.
- Maak vooraf een keuze over de gewenste levensduur van de aan te planten bomen en teken de (volgroeide) kroonprojectie op ware grootte in. Pas de standplaats (boven- en ondergronds) hierop aan. Plant bomen bij voorkeur in beplantingsvakken.
- Kies bij voorkeur voor streekeigen, inheems plantmateriaal, bij voorkeur biologisch geteeld. Deze soorten worden het meest gebruikt door de in de omgeving aanwezige dieren.
- Schep ruimte voor water in het park. Leg waterpartijen aan met natuurvriendelijke oevers (helling > 1:3) met gradiënten van nat naar droog. Plant bomen niet te dicht bij het water in verband met schaduwwerking en bladval. Combineer waterpartijen en waterberging.
- Kies voor bloemrijke graslanden in plaats van strak gemaaid gazon. Houd daarbij rekening met de bodemgesteldheid. Pas het graslandmengsel hierop

aan en verschaal zonnig de ondergrond. Verschralen van de bodem kan door maaien met afvoer van het maaisel. Schrale graslanden bevatten meer planten- en diersoorten en vergen minder onderhoud. Door het inzaaien van enkele uitheemse soorten kan de bloeitijd van het grasland verlengd worden tot in de herfst. Dergelijke wilde bloemenweedes worden in Groot-Britannië veel toegepast onder de naam Pictorial Meadows.

- Zorg dat kinderen kunnen spelen in het groen, bijvoorbeeld door het aanleggen van een kikkerpoel met steiger waar kikkervisjes en waterbeestjes kunnen worden gevangen of het aanleggen van een huttenbos.
  - Vermijd verlichting waar het niet nodig is. Waar verlichting vanuit een gevoel van sociale veiligheid gewenst is kan gebruik worden gemaakt van groene ledlampen die voor veel dieren (waaronder vleermuizen) niet zichtbaar zijn.
- Kies voor soorten bomen en struiken waarvan de groeivoorwaarden goed afgestemd zijn op de lokale bodemeigenschappen en waterhuishouding. Op die manier is de beplanting minder gevoelig voor vernatting of verdroging als gevolg van klimaatverandering. Voorkom dat er aanvullende voorzieningen zoals water of drainage nodig zijn.

### Uitvoering

- Voer de werkzaamheden uit buiten het broedseizoen van vogels (15 maart t/m 15 juli).
- Werk zo veel mogelijk volgens een gedragscode, waarin het omgaan met (beschermde) planten en dieren is vastgelegd.
- Zorg voor een goede start door de bodem van tevoren in balans te brengen. De bodem is in balans als er een goede verhouding is tussen de mineralen en de sporenelementen in de bodem. Een Bodem Balans Analyse (BBA) is hiervoor een geschikte methode.
- Beperk het gebruik van kunstmest. Als bemesting toch noodzakelijk is gebruik dan biologische mest.
- Laat waar mogelijk het dode hout liggen. Schimmels (paddenstoelen), bacteriën en insecten breken het dode hout af en zorgen op hun beurt voor een verbeterde bodemstructuur. Tegelijkertijd vormen deze natuurlijke opruimers een voedingsbron voor vele vogels en zoogdieren, zoals egels.
- Gebruik grondbewerkingsmachines die de bodem niet verdichten of verslepen om structuurbederf te voorkomen. Bij verslepen verspoelt het bovenste laagje van de bodem bij bijvoorbeeld (zware) regenval, waardoor het oppervlak dichtslibt en een harde, ondoorlaatbare korst vormt bij het opdrogen.
- Plant niet 'in de zode' maar maak de bodem los en enigszins ruw, zodat slapende zaden kunnen ontkiemen en het bodemleven verbetert.
- Voeg bij plantgatverbetering een biologisch substraat toe om het bodemleven te bevorderen.

- Wees zorgvuldig bij het maken van plantgaten voor bomen en struiken. Spit voldoende ruim door en vul aan met goed doorwortelbare grond. Leg eventueel een beluchttingsdrain aan in het plantgat.
- Plant zo veel mogelijk met kluit in plaats van met blote wortels om het aanslaan van de bomen en struiken te bevorderen. In de kluit zitten namelijk o.a. schimmeldraden (mycorrhiza) die in symbiose leven met de wortels en de opname van nutriënten door de planten bevorderen.
- Houd toezicht op de werkzaamheden en controleer de kwaliteit van de bodem na oplevering.
- Gebruik plantmateriaal van gecertificeerde kwekers die zich houden aan de gedragscode voor het gebruik van bestrijdingsmiddelen.

### Beheer

- Vermijd of verbied het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen.
- Maai de kruidenlaag in de rand van een beplantingsvak om concurrentie met jonge aanplant te voorkomen. Ruim het maaisel op zodat het de bodem niet onnodig verrijkt.
- Beperk het aantal maaibeurten van bermen indien mogelijk tot tweemaal per jaar. Maai de eerste keer na 15 juni en de tweede keer na 15 september. Maai nadat de vegetatie zaad heeft gevormd. Laat het gras een aantal dagen liggen om het zaad uit te laten vallen. Het maaisel dient echter maximaal na 10 dagen te zijn geruimd. Vermijd ruimen met een zuigcombinatie, omdat dan ook de uitgevallen zaden mee opgeruimd worden.
- Maai gefaseerd in stroken zodat dieren beschutting kunnen vinden in verruigde delen.
- Laat grasbaarden rondom bomen en obstakels staan, daar waar gefaseerd maaien niet mogelijk is.
- Dun landschappelijke beplanting gefaseerd uit, vermijd kaalslag.
- Zorg voor voldoende licht op de bodem. Dit stimuleert de kruidenlaag.
- Maak een beheerplan waarin technisch onderhoud (snoei en kap) per jaar en per beplantingsvak wordt beschreven.
- Geef met name bomen en nieuwe aanplant de eerste jaren voldoende water. In warme seizoenen kan dit zelfs wekelijks nodig zijn. Begin preventief, dus op tijd: als je ziet dat de boom droog staat ben je eigenlijk al te laat.

## Zaartpark: natuur, leefbaarheid en biodiversiteit in een park te Breda

Het Zaartpark is een 16 ha groot wijk-natuurpark op de plek waar stad en land elkaar raken. Het waterrijke park ligt op een knooppunt van drie Bredase beken: De Zaart, de Aa of Weerijns en de Turfvaart. De Aa of Weerijns staat in verbinding met het zuidelijker gelegen Mastbos en Zaartbos. Langs de oevers van de Aa of Weerijns kunnen planten en dieren zich verder verspreiden. Zo vormt het Zaartpark een belangrijke schakel tussen de natuur buiten de stad en de natuur in de stad. Het is een park voor mensen, dieren en planten. In 1996 is het Zaartpark opnieuw (ecologisch) ingericht. Er zijn geulen gegraven, heuveltjes en dijkes aangelegd. Zo zijn overgangen tussen lage, natte en hoge, droge delen ontstaan. De bruggen in het park zijn gemaakt van hergebruikte palen van de Rotterdamse havens. Het Zaartpark is een natuurlijk park geworden waar men heerlijk kan wandelen, fietsen of vissen. Het omvat een moeras en een ecologisch beheerd grasland/gazon dat dienst doet als picnicplek. Een afwisselend landschap met robuuste, natuurlijke speelmogelijkheden inclusief een educatieve bomenroute. De buurtbewoners en scholieren helpen met schoonmaken, waardoor de kwaliteit van de wijk als geheel verbetert. De toepassing van verschillende grondsoorten (zand, veen, stenig) en vochtigheid zorgt voor een gradiënt van een droog naar zeer nat milieu en veel variatie in het aangelegde groen met spontaan opkomende plantensoorten.

Het project kwam tot stand door samenwerking van de gemeente Breda (project Stedelijke Vernieuwing Heuvel, directie Buitenruimte) met NME, IVN, Brede School en de Raad landelijk gebied.

Door het project zijn zowel de recreatie als de biodiversiteit op de lokatie sterk toegenomen.

### Contactgegevens:

Gemeente Breda, Claudius Prinsenlaan 10, 4811 DJ Breda, tel. 14 076

### 1.3 Groen - Plantsoen

Met behulp van een gerichte samenstelling (soortenkeuze), inrichting en beheer van plantsoenen kunnen waardevolle netwerken van leefgebieden ontstaan. Door hergebruik van snoeimateriaal, gefaseerd maai-beheer en een structuurrijke bodem door aanwezig dood hout, ontstaat beschutting voor kleine zoogdieren, insecten en vogels. Dagvlinders vinden voedsel in de bloemrijke bermen en langs kruidenrijke randen in de zomer, terwijl doornstruweel met zijn bessen in de winter zangvogels van voedsel voorziet.

#### Planvorming

- Realiseer openbaar groen op plaatsen die aansluiten op andere (reeds aanwezige) groenstructuren, zodat ze deel gaan uitmaken van een netwerk. Meerdere groenelementen samen kunnen een leefgebied vormen. Lijnvormige elementen zoals lanen, hagen of houtwallen vormen migratieroutes.
- Probeer het omringende landschap, met de daarin aanwezige landschapselementen, als basis te gebruiken voor de inrichting van het plantsoen.
- Kies bij voorkeur voor streekeigen, inheems plantmateriaal, bij voorkeur biologisch geteeld. Deze soorten worden het meest gebruikt door de in de omgeving aanwezige dieren.
- Kies voor bloemrijke grasvelden in plaats van strak gemaaid gazon. Houdt daarbij rekening met de bodemgesteldheid. Pas het zaadmengsel hierop aan en verschaal zodanig de ondergrond. Verschralen van de bodem kan door maaien met afvoer van het maaisel. Schrale bermen bevatten meer planten- en diersoorten en vergen minder onderhoud.
- Kies voor soorten bomen en struiken waarvan de groeivoorwaarden goed afgestemd zijn op de lokale bodemeigenschappen en waterhuishouding. Op die manier is de beplanting minder gevoelig voor vernatting of verdroging als gevolg van klimaatverandering. Voorkom dat er aanvullende voorzieningen zoals water of drainage nodig zijn.

#### Uitvoering

- Voer de werkzaamheden uit buiten het broedseizoen van vogels (15 maart t/m 15 juli).
- Werk zo veel mogelijk volgens een gedragscode, waarin het omgaan met (beschermde) planten en dieren is vastgelegd.
- Zorg voor een goede start door de bodem in balans te brengen. De bodem is in balans als er een goede verhouding is tussen de mineralen en de sporenelementen in de bodem. Een Bodem Balans Analyse (BBA) is hiervoor een geschikte methode.
- Beperk het gebruik van kunstmest. Als bemesting toch noodzakelijk is gebruik dan biologische mest.
- Gebruik grondbewerkingsmachines die de bodem niet verdichten of verslempen, zodat geen structuurbederf optreedt. Bij verslempen verspoelt het

bovenste laagje van de bodem bij bijvoorbeeld (zware) regenval, waardoor het oppervlak dichtslibt en een harde, ondoordringbare korst vormt bij het opdrogen.

- Plant niet 'in de zode' maar maak de bodem los en enigszins ruw, zodat slapende zaden kunnen ontkiemen en het bodemleven verbetert.
- Voeg bij plantgatverbetering een biologisch substraat toe om het bodemleven te bevorderen.
- Wees zorgvuldig bij het maken van plantgaten voor bomen en struiken. Spit voldoende ruim door en vul aan met goed doorwortelbare grond. Leg eventueel een beluchtingsdrain aan in het plantgat.
- Plant zo veel mogelijk met kluit in plaats van met blote wortels om het aanslaan van de bomen en struiken te bevorderen. In de kluit zitten namelijk o.a. schimmeldraden (mycorrhiza) die in symbiose leven met de wortels en de opname van nutriënten door de planten bevorderen.
- Houd toezicht op de werkzaamheden en controleer de kwaliteit van de bodem na oplevering.
- Gebruik plantmateriaal van gecertificeerde kwekers die zich houden aan de gedragscode voor het gebruik van bestrijdingsmiddelen.

#### Beheer

- Vermijd of verbied het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen.
- Maai de kruidenlaag in de rand van een beplantingsvak om concurrentie met jonge aanplant te voorkomen. Ruim het maaisel op zodat het de bodem niet onnodig verrijkt.
- Beperk het aantal maai-beurten van bermen tot 1 of 2 beurten. Als dit vanwege de verkeersveiligheid niet mogelijk is, kan vaker gemaaid worden. Maai dan bijvoorbeeld de eerste meter van de wegberm of de eerste 50 centimeter langs een fietspad vaker en behoud het overzicht op een kruising of rotonde door de laatste 20 meter voor de kruising of rotonde kort te houden.
- Maai de eerste keer na 15 juni en de tweede keer na 15 september. Maai nadat de vegetatie zaad heeft gevormd. Laat het gras een aantal dagen liggen om het zaad uit te laten vallen. Het maaisel dient echter maximaal na 10 dagen te zijn geruimd. Vermijd ruimen met een zuigcombinatie.
- Maai niet met een klepelmaaier waarbij het maaisel gehakseld wordt en blijft liggen. Dit levert een ruige begroeiing met bijvoorbeeld veel brandnetel op. Ook gaan bij deze beheervorm veel dieren verloren. Gebruik liever een maaibalk of een schotelmaaier. Maai gefaseerd in stroken waardoor een kaalslag wordt voorkomen en organismen de kans krijgen te overleven.
- Maai gefaseerd in stroken zodat organismen beschutting kunnen vinden in verruigde delen.
- Laat grasbaarden rondom bomen en obstakels staan, daar waar gefaseerd maaien niet mogelijk is.



- Dun landschappelijke beplanting gefaseerd uit. Vermijd kaalslag.
- Laat waar mogelijk het dode hout in de groenstroken liggen, of creëer plaatsen waar bijvoorbeeld een takkenwal gemaakt kan worden. Dood hout stimuleert de aanwezigheid van schimmels (paddenstoelen), bacteriën en insecten die zorgen voor een verbeterde bodemstructuur. Tegelijkertijd zullen deze natuurlijke opruimers een voedingsbron vormen voor vogels en kleine zoogdieren.
- Zorg voor voldoende licht op de bodem. Dit stimuleert de kruidenlaag.
- Maak een beheerplan waarin technisch onderhoud (snoei en kap) per jaar en per beplantingsvak wordt beschreven.
- Geef met name bomen en nieuwe aanplant de eerste jaren voldoende water. In warme seizoenen kan dit zelf wekelijks nodig zijn. Begin preventief, dus op tijd: als je ziet dat de boom droog staat ben je eigenlijk al te laat.

### Wijkpark in Ecologische wijk Mettegeupel in Oss

In de nieuwbouwwijk Mettegeupel is een circa 1 ha groot park aangelegd. Een wijkpark met speelvoorzieningen, zwerfkeien, zitelementen, oevers en waterpartijen. Een beekje met circulatiepomp (30cm verval), ecologische dierveilige tonmolenpomp en een cyclisch watersysteem. Kortom een combinatie van ecologische inrichting en kinderspel. De wijk is in beheer bij de gemeente. De planvorming, advies en uitvoering door Ecoplan Natuurontwikkeling te Rhee.

#### Contactgegevens:

www.ecoplan.nl, Ecoplan, Asserstraat 201, 9486 TD Rhee, tel. (0592) 291 715, fax. (0592) 291 705, e-mail: info@ecoplan.nl .  
www.oss.nl, Afdeling Bouwen, Milieu en Leefomgeving. Telefoon: 14 0412.  
Adres: Raadhuislaan 2, Oss (Postbus 5, 5340 BA Oss).

### Schape verzorgen bèèrbeheer in Groningen – de herder twittert

Vanaf 1 april 2010 zijn ze weer in de stad aan het werk: ruim 350 schapen die bermen en groengebieden in de stad kort houden. Nieuw dit jaar is dat de belevenissen van de herder en zijn kudde ook via twitter te volgen zijn.

<http://twitter.com/StadskuddeGrunn>.

Voor het vierde achtereenvolgende jaar zet de gemeente schapen in bij het ecologisch beheer van het groen in de stad. Deze manier van werken past in het streven om van Groningen een duurzame stad te maken. Door bermen en taluds door schapen te beheren verbetert de structuur van de bodem en kunnen nieuwe zaden kiemen. Hierdoor vertoont de beplanting meer variatie. De schapen dragen zaden mee in hun vacht en verspreiden zo allerlei plantensoorten.

